

Studiehandledning

Vetenskaplig teori och metod (7,5 hp)

Kurskod: UCSY06

Vårtermin 2023

Kursansvarig: Paula Fellesson Mählck (Distans), Fredrik Hertzberg (Campus)

Institutionen för pedagogik och didaktik

Stockholms universitet
Institutionen för pedagogik
och didaktik
106 91 Stockholm

Besöksadress:
Frescativägen 54
www.edu.su.se

Telefon: 08-16 20 00 (vxl)

Inledning

Kursen är den första av tre kurser på Studie- och yrkesvägledarprogrammet som handlar om vetenskaplig teori och forskningsmetod. I kursen introduceras vetenskapsteoretiska begrepp och olika former av forskningsmetoder. I kursen introduceras också olika steg i en forskningsprocess och sätt att värdera dessa olika steg med stöd av kvalitetskriterier och forskningsetiska principer. Syftet med kursen är att deltagarna ska tillägna sig en grundläggande förståelse för olika forskningsansatser och centrala vetenskapsteoretiska och metodologiska begrepp. Här behandlas frågor om vilken typ av kunskap som är möjlig att nå med hjälp av olika metodansatser inom samhälls- och beteendevetenskaplig forskning. Kursen ger övning i att med ett vetenskapligt förhållningsätt formulera forskningsfrågor samt att planera och utforma en vetenskapligt grundad undersökning. De två metodkurser som följer senare under programmet har inriktning mot att analysera empiriska material, mätning och statistik, intervjumetodik respektive uppsatsskrivande.

Kontaktuppgifter

Kursansvariga

Paula Felleson Mählck: paula.mahlck@edu.su.se

Fredrik Hertzberg: fredrik.hertzberg@edu.su.se

Övrig lärare

Anki Bengtsson: anki.bengtsson@edu.su.se

Josefine Krih: josefin.krih@edu.su.se

Kursadminstratör

Linnea Tillenius: linnea.tillenius@edu.su.se

Universitetskonto och Athena

Lärplattformen Athena används i kursen, vilket innebär att du måste ha användarnamn och lösenord för Athena. Athena är den plats där du tar del av information som kontinuerligt kommer att läggas ut under kursen angående t.ex. uppgifter och eventuella schemaförändringar. På Athenasidan publiceras aktuell information under Information från kursansvariga under Planeringar. Därför är det viktigt att du håller dig uppdaterad via kursens hemsida på Athena. Om du har frågor vars svar är av intresse även för övriga studenter eller vill diskutera eller dela med dig av funderingar till övriga kursdeltagare så gör du det i mappen Fråga kursansvarig under Planeringar. Har du frågor till kursens lärare vänder du dig direkt till dem via mail (se kontaktuppgifter ovan). Undvik att ställa frågor via meddelande- /chatfunktionerna på Athena. Om du behöver hjälp eller får problem med Athena kontaktar du studentsupport antingen via mail: studentsupport@it.su.se eller via telefon: 08- 674 70 10.

Genom att logga in på <http://mitt.su.se> får du som student bl.a. tillgång till följande. Athena: Här kan du som student logga in på kommunikationsplattformen Athena. Mina studier: Här kan du som student se dina betyg, registreringar och möjlighet att skriva ut intyg. Webbmail: Kommunikation sker via mail – se till att studentmail är kopplad till aktuell privat mailadress. Universitetskort: Aktivera/beställa Universitetskort, för t.ex. Stockholms universitetsbibliotek, Printomat m.m.

Kursens upplägg och innehåll

I kursen presenteras grundläggande vetenskapsteoretiska perspektiv och begrepp. Här behandlas frågor om vilken typ av kunskap som är möjlig att nå med hjälp av olika metodansatser inom samhälls- och beteendevetenskaplig forskning. Kursen behandlar forskningsprocessen, design, urval och datainsamlingsmetoder. Kursen ger övning i att med ett vetenskapligt förhållningsätt formulera forskningsfrågor samt att planera och utforma en vetenskapligt grundad undersökning. Undervisningen består av föreläsningar, seminarier och grupparbete.

Föreläsningar

Inledningsvis ges föreläsningar om vad som kännetecknar vetenskaplig kunskap och vad som karakteriserar olika forskningstraditioner, om vetenskapliga metoder samt hur forskning kan värderas utifrån olika kvalitetsaspekter och forskningsetiska riktlinjer. Kursens undervisning behandlar olika typer av forskningsansatser och forskningsprocessen – med ett särskilt fokus på design, urval och datainsamling.

Seminarium och resurstid

Kursens seminarier ägnas åt den gruppuppgift som genomförs under kursens gång vilken handlar om att presentera en forskningsplan med hjälp av en PowerPoint-presentation. Inför det första seminariet ska gruppen diskutera fram ett förslag på syfte och frågeställningar som sedan presenteras och diskuteras vid seminariet. Vid seminarierna ges grupperna möjlighet till handledning i arbetet med sina forskningsplaner. Det avslutande seminariet är ett ventileringsseminarium där varje grupp dels får presentera en ppt med sin forskningsplan och dels kommentera en annan grupps ppt-presentation av forskningsplan.

Grupparbete – forskningsplan

Ett av de examinerande momenten i kursen är alltså ett grupparbete där ni får öva på att planera en forskningsstudie. Arbetet genomförs i basgrupperna och består i att utföra en forskningsplan. Planen presenteras på ett redovisningsseminarium, som en ppt. Där beskriver ni ett problemområde med relevans för ämnesfältet studie- och yrkesvägledning, formulerar syfte och frågeställningar för en studie, redogör för studiens förutsättningar och vetenskapsteoretisk grund, samt beskriver den tänkta studiens upplägg (design, urval och datainsamling). Forskningsplanen ska också innehålla en diskussion av styrkor och svagheter (kvalitetskriterier) i relation till det planerade upplägget.

Forskningsplanerna kommer att bestå av en beskrivning eller planering för ett tänkt forskningsprojekt. Ni kommer alltså *inte* samla in egen empiri, men förväntas presentera och problematisera hela arbetsgången från problemformulering till vilken typ av kunskap det planerade projektet kan tänkas generera. Er ppt presentation av forskningsplanen ska omfatta 6-8 ppt-slides (exklusive försättsblad och referenslista) och kommer att genomgå en kollegial vetenskaplig granskning av era medstudenter vid ett ventilationsseminarium.

Forskningsplanens innehåll

Ppt presentationen av forskningsplanen ska behandla följande saker:

- problemområde
- den planerade studiens syfte och frågeställningar
- studiens upplägg (design, urval och datainsamling)
- vetenskapsteoretiska grunder för studien
- diskussion av styrkor och svagheter (kvalitetskriterier) i relation till det planerade upplägget, samt vilken typ av kunskap som studien skulle leda fram till

Börja med att bestämma vilket *område inom fältet studie- och yrkesvägledning* som er tänkta studie ska fokusera. Formulera därefter ett *forskningssyfte* och *frågeställningar* som låter sig studeras empiriskt. (Ni kommer att få tillfälle att diskutera detta vid det första seminarietillfället.)

Inom forskningen är det viktigt att beakta att det problem forskaren väljer bör vara angeläget i relation till tidigare forskning och bör ha en samhällsrelevans. Det är även viktigt att fundera över vilka potentiella läsare eller uppdragsgivare som kan vara intresserade av forskning inom detta problemområde. Ni förväntas *inte* läsa in er på tidigare forskning eller olika teoretiska perspektiv för denna kurs, men ni kan ändå kort reflektera över dessa frågor.

Ert forskningssyfte ska tydliggöra *varför* ni är intresserade av fenomenet. Frågeställningarna ska kunna besvaras genom en empirisk undersökning. Tänk på att frågeställningarnas bredd och

ambitionsnivå ska anpassas till det planerade arbetets omfattning, och av realistiska tids- och budgetramar.

Inom denna kurs förväntas ni inte beskriva tidigare forskning eller teoretiska perspektiv, men ni ska redogöra för och diskutera de *vetenskapsteoretiska perspektiv och metodologiska utgångspunkter* och som ligger till grund för er studie. Olika perspektiv medför olika sätt att se på saker. Perspektiv kan formas en mer övergripande teori eller en idétradition, som till exempel hermeneutik eller positivism. Perspektiv kan även formas av teorier inom olika discipliner eller ämnen. Genom att redogöra för vilket perspektiv ni använder, så redogör ni för de vetenskapliga "glasögon" ni använder när ni framställer kunskap om ert problem. Genom att knyta an till ett specifikt teoretiskt perspektiv, och relateras era tänkta resultat till ett etablerat teoretisk tsynsätt, så deltar ni i ett vetenskapligt sammanhang.

Ni ska beskriva undersökningens *upplägg och genomförande* så att det ska vara möjligt för en utomstående att kontrollera "tillvägagångssättet". Man kan säga att det är en form av "varudeklaration", där bland annat arbetets trovärdighet och generaliserbarhet ska kunna bedömas. *Exempel* på frågor som ni kan utgå från när ni beskriver studiens upplägg är:

- Vilken typ av upplägg (design) ska användas (exempelvis tvärsnittsstudie, fallstudie, experiment)?
- Vilka datainsamlingsmetoder ska användas (exempelvis intervjuer, observationer, register, dokument och/eller enkäter)?
- Hur ska datainsamlingsinstrumentet konstrueras (strukturerings- och standardiseringsgrad, exempel på intervju- eller enkätfrågor)?
- När (tidpunkt), var (plats) och hur (procedur) kan datainsamlingen göras?
- Hur stort kan bortfallet tänkas bli?
- Vilken population studeras? Vilka är undersökningsspersonerna? Hur har urvalet gjorts?
- Vilka analyser av materialet kan bli relevanta?

Empiri betyder insamlad data och kan bestå av olika slags data. För att studera ert valda problem empiriskt kan ni använda er av insamlingsmetoder som till exempel enkät, observation eller intervju. Det innebär att ni, utifrån ert forskningsproblem och era frågeställningar, ska fundera kring konstruktionen av det "verktyg" eller instrument som ni ska använda för att undersöka eller "mäta" det studerade objektet. Empiri kan ni sedan bearbeta och analysera med hjälp av olika perspektiv eller analytiska metoder (t.ex. hermeneutik, fenomenologi, grounded theory eller mätning och statistik).

När ni funderar över hur ni kan få tag på information, så är det viktigt att vara kreativ och använda er fantasi. Hur skulle ni till exempel kunna ta kontakt med olika företag eller myndigheter för att få tillgång till arbetsplatser där ni kan samla in den information ni behöver? Nyckelfrågan i ett urval är hur ni får tag i bästa möjliga information i relation till ert problem. För att få ett kvantitativt och kvalitativt hanterbart material att arbeta med behöver ni samla in empiri från en avgränsad del av verkligheten. Var realistisk och planera för ett begränsat antal personer, en arbetssituation eller en verksamhet.

Det är också viktigt att ni i rapporten uppvisar en *metodologisk medvetenhet*. Det innebär att ni ska reflektera över eventuella svagheter i ert arbete, och om det kunde ha gjorts på något annat sätt och vad det då skulle ha inneburit för resultaten. Med en sådan reflektion vidar ni prov på ett kritiskt förhållningssätt till studiens syfte, frågeställningar, perspektivval och metodologiska utgångspunkter. I denna reflektion argumenterar ni också för den kunskap som er studie kan leda fram till, dess styrkor, varför man som läsare ska lita på den kunskap som studien leder fram till.

Forskningsplanens disposition och omfattning

En forskningsplan kan ha olika struktur och uppläggning. Det viktigaste vad det gäller struktur och innehåll är att den har en tydlig "röd tråd". Det innebär att ni på ett tydligt sätt talar om vad ni avser

att göra, hur ni kommer att gå till väga, vad ni kan tänkas komma fram till, redogör för de perspektivval och ställningstaganden ni gjort samt de styrkor och svagheter som ni ser hos studien. Hur ni väljer att presentera er planerade studie är upp till er, men er ppt presentation skulle *exempelvis* kunna disponeras enligt följande:

- *Inledning och bakgrund*: Här formuleras problemområdet och motiveras varför det valda problemområdet är intressant att beforska. I denna del bör också syfte och frågeställningar presenteras.
- *Vetenskapsteoretisk utgångspunkt*: Här vetenskapsteoretiska ställningstaganden och perspektivval som utgår själva grunden för de konkreta metodologiska ställningstaganden ni gör.
- *Metod*: Här beskrivs tillvägagångssättet i studien samt övergripande design och de datainsamlingsmetoder som kommer att användas. Ge gärna konkreta exempel på konkreta intervju- eller enkätfrågor eller observationsprotokollspunkter. (Ni behöver inte bifoga fullständiga datainsamlingsinstrument.)
- *Resultat*: Ni kommer *inte* att samla in någon empiri under denna kurs så ni kommer inte att kunna presentera några resultat i rapporten, men ni kan beskriva karaktären av de resultat ni förväntar er att studien kan generera samt hur de skulle kunna presenteras på ett överskådligt sätt.
- *Diskussion*: Här beskrivs hur resultaten kommer att förhålla sig till syftet, frågeställningarna och de vetenskapsteoretiska utgångspunkterna, alltså den kunskap ni hoppas att studien kommer att generera i relation till de perspektivval och ställningstaganden som har gjorts. Det är även viktigt att inkludera en metoddiskussion där ni diskuterar bland annat styrkor och svagheter i studiens upplägg, alltså exempelvis validitets- och reliabilitetsaspekter, samt för- och nackdelar i förhållande till alternativa upplägg och ställningstaganden som kunde ha gjorts.

Er ppt över forskningsplanen ska omfatta 6-8 slides, exklusive försättsblad och referenslista. Det är också viktigt att er ppt-presentation visar på en *god skriftlig framställning och referensteknik*. Det ska tydligt framgå vad ni bygger era argument på. Ni ska ha referenser i texten och presentationen ska avslutas med en referenslitteraturlista.

Viktiga datum

Gruppen presenterar utkast för syfte och frågeställning vid det första seminarietillfället: 16/2. Gruppen arbetar självständigt med sin forskningsplan under veckorna 8-10. Den 23/2 och 5-6/3 finns möjlighet att tillsammans med lärare diskutera arbetet med forskningsplanen (seminarium 2 och 3). Forskningsplanen lämnas in på Athena senast den 11/3, kl. 13:00. Ventileringseminarium för diskussion om forskningsplanen genomförs den 20/3 (schema för detta kommer finnas på Athena).

Förväntade studieresultat

Efter genomgången kurs förväntas studenten kunna:

- redogöra för och diskutera grundläggande vetenskapsteoretiska begrepp och kunskapsintressen,
- redogöra för och diskutera vad som är en lämplig forskningsfråga, forskningsdesign och datainsamlingsmetod utifrån olika kunskapsintressen samt förstå vilka kvalitetskrav som kan ställas på forskning,
- identifiera en problemställning samt formulera syfte och frågeställningar med relevans för ämnesfältet studie- och yrkesvägledning och med den som utgångspunkt planera en undersökning.

Examination och betygsättning

Kursen examineras genom en muntlig redovisning som bedöms med tvågradig betygsskala: G= Godkänd och U= Underkänd, samt en skriftlig individuell hemtentamen som bedöms enligt en sjugradig betygsskala (A-F).

Som betyg på kursen används en sjugradig målrelaterad betygsskala:

Godkända betyg (i fallande ordning)

A = Utmärkt; B = Mycket bra; C = Bra; D = Tillfredsställande; E = Tillräckligt

Underkända betyg

Fx = Underkänd, något mer arbete krävs; F = Underkänd, mycket mer arbete krävs

Betyg på kursen baseras på skriftlig individuell hemtentamen. För godkänt betyg på kursen krävs lägst betygsgraden E på hemtentamen samt godkänd muntlig redovisning av gruppuppgift. F och Fx är underkända betyg och det krävs i båda fallen omexamination. Examination som inte lämnas in i tid enligt tidsangivelse i studiehandledningen kommer inte att bedömas. Studerande som fått lägst betyget E får inte genomgå förnyad examination för högre betyg.

För varje kurstillfälle erbjuds minst två examinationstillfällen. En student, som utan godkänt resultat har genomgått två prov för en kurs eller en del av en kurs, har rätt att få en annan examinator utsedd, om inte särskilda skäl talar mot det. Framställan härom ska göras till institutionsstyrelse/prefekt.

Gruppexamination

Den skriftliga delen av gruppexaminationen består av forskningsplanen, som ska lämnas in på Athena senast den **11/3** kl. 13.00. Det räcker att en deltagare i gruppen lämnar in uppgiften och varje grupp får komma överens om vem som ska ansvara för detta. Ange för- och efternamn på samtliga aktiva deltagare i gruppen i dokumentet. Döp dokumentet till ert gruppnamn. Den skriftliga planen behandlas sedan i ett ventileringsseminarium **20/3** (schemat för denna dag publiceras efter gruppernas inlämning 11/3). Vid frånvaro kommer ett uppsamlingsseminarium erbjuds som aviseras i Athena efter det ordinarie seminarier.

Syftet med kollegiegranskningen under seminarier är att skapa ett lärtillfälle för forskningsplanens författare, granskarna och övriga seminariedeltagare. Det kan finnas en mängd svårigheter med att genomföra en studie och olika uppfattningar om alternativa sätt att tackla ett och samma problem. Därför är det viktigt att granskningen görs i en konstruktiv anda. Att kritiskt granska betyder inte att leta "fel", utan snarare att reflektera över textens innehåll och form, samt att be författarna utveckla sina resonemang.

Individuell examination

Den individuella examinationen består av en skriftlig individuell hemtentamen som fokuserar på de två första förväntade studieresultaten. Hemtentamen lämnas ut 13/3 kl. 9.00, och inlämningen sker senast 18/3 kl. 23.55 (för studenter med förlängd examinationstid: 19/3, 23.55)

Plagiat

Det är givetvis tillåtet att citera andra källor, men såväl direkta citat som indirekta referat måste alltid vara försedda med korrekta och fullständiga referensuppgifter. Att kopiera eller skriva av ett kortare eller längre avsnitt och ange sig själv som författare till texten är förbjudet. Det betraktas som plagiat. Man får inte heller kopiera sina egna texter som man fått godkända i andra kurser, sk. självplagiat. Ett exempel på plagiat är att ordagrant eller nästan ordagrant skriva av en text (detta innefattar även delar av en text och enstaka meningar) och inte ange varifrån detta kommer. Plagiat kan även anses vara fallet om du använder andras text så att du får den att framstå som din egen. Andras text kan exempelvis utgöras av kurslitteratur och/eller texter du funnit på nätet eller en studiekamrats hemtentamen. Plagiat betraktas som ett grundläggande brott, inte enbart mot en

etablerad forskningsetisk kod, utan även mot ett allmänt förhållningssätt vad gäller egna och andras texter. Plagiat är otillåtet fusk och blir alltid föremål för ett disciplinärende, som kan leda till avstängning. Vid SU kontrolleras texterna mot en databas.

Fusk

Som student vid Stockholms universitet ansvarar du för din egen utbildning. Som en del i ditt ansvar ingår att känna till de regler som finns för studier, examination och för att vistas i lokaler och utnyttja resurser. Enligt de regler som gäller för universitetet får disciplinära åtgärder bland annat vidtas mot student som:

- med otillåtna hjälpmedel eller på annat sätt försöker vilseleda vid prov eller när en studieprestation annars ska bedömas,
- stör eller hindrar undervisning, prov eller annan verksamhet inom ramen för utbildningen.

Disciplinärenden behandlas i Stockholms universitets disciplinnämnd. Påföljden kan bli varning eller avstängning för en tid av 1-6 månader. Information om Stockholms universitets regler för examination och disciplinärenden finns på Stockholms universitets webbsida www.su.se/regelboken. Lärare är skyldig att anmäla grundad misstanke om fusk till rektor.

Betygskriterier

På gruppexaminationen ges betyget *Godkänd*, eller så får gruppen komplettera. Den som inte aktivt deltar i grupparbetet blir underkänd på momentet och får göra en individuell komplettering.

A Texten redogör med stor säkerhet och tydlighet för grundläggande vetenskapsteoretiska och metodologiska begrepp samt diskuterar insiktsfullt och nyanserat metoder och utgångspunkter i olika kunskapsintressen. Texten är väldisponerad och präglas genomgående av mycket tydliga, innehållsrika och nyanserade resonemang om det problem som presenteras i uppgiften. Texten anknyter till stora delar av den anvisade kurslitteraturen på ett tillfredställande sätt utan formella brister.

B Texten håller högre kvalitet än vad som krävs för C men når inte upp till vad som krävs för A.

C Texten redogör tydligt för grundläggande vetenskapsteoretiska och metodologiska begrepp samt diskuterar insiktsfullt metoder och utgångspunkter i olika kunskapsintressen med utgångspunkt i det problem som presenteras i uppgiften. Texten är innehållsrik och anknyter till stora delar av den anvisade kurslitteraturen på ett vedertaget sätt utan formella brister.

D Texten håller högre kvalitet än vad som krävs för E men når inte upp till vad som krävs för C.

E I texten redogörs för och diskuteras vetenskapsteoretiska och metodologiska begrepp och ansatser på ett grundläggande sätt, och det redogörs för metoder och utgångspunkter i olika kunskapsintressen. Texten anknyter till kurslitteraturen och på ett vedertaget sätt med smärre brister i formalia.

Fx Vissa delar av texten behöver tydliggöras beträffande vissa oklarheter eller felaktigheter. Vad som behöver tydliggöras framgår av givna instruktioner av ansvarig lärare. Kompletteringen ska lämnas in inom fem (5) arbetsdagar efter meddelat betyg.

F Examinationsuppgiften motsvarar inte kriterierna för godkänt betyg och en ny hemtentamen måste göras vid det andra provtillfället.

Utöver angivna kriterier ingår i bedömningen för godkänt betyg att skriva utifrån vedertagna pedagogiska krav på akribi. I betygsättningen vägs det även in hur examinationsuppgifterna visar att studenten har tillgodogjort sig den anvisade kurslitteraturen som helhet. Har du godkänts i prov, det vill säga fått minst betyget E, får du inte göra ett nytt prov för högre betyg. Det är endast möjligt att ompröva för godkänt resultat fyra gånger och inom tre terminer från första registrering på delkursen.

Kursvärdering

Kursen utvärderas genom en digital enkät som blir tillgänglig vid kursens slut.

Kurslitteratur

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder* (3 uppl.). Liber.

Thurén, T. (2019). *Vetenskapsteori för nybörjare* (3 uppl.). Liber.

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*.

Stöd i dina studier

Vid Stockholms universitet finns också möjlighet att, utöver den ordinarie undervisningen, få extra stöd i sina studier.

Studie-och språkverkstaden

Vid Studie-och språkverkstaden på Stockholms universitet kan du bl. a få hjälp med studieteknik och akademiskt skrivande. Studie-och språkverkstaden erbjuder både föreläsningar, seminarier och personlig handledning. Information om tjänster och kontaktuppgifter hittar du via följande adress <https://www.su.se/utbildning/studera-vid-universitetet/studie-och-spr%C3%A5kverkstaden>

Studera med funktionsnedsättning

Om du har en dokumenterad funktionsnedsättning, t.ex. dyslexi, har du möjlighet att få särskilt pedagogiskt stöd. Exempel på stödinsatser kan vara anteckningshjälp, talböcker, förlängd tentamenstid eller teckenspråkstolkning. Du ansöker om särskilt pedagogiskt stöd hos Studentstöd på Stockholms universitet, därefter kan det utfärdas ett intyg som gäller för studier på universitetet. (Länk för ansökan om särskilt pedagogiskt stöd: <https://www.su.se/utbildning/studera-vid-universitetet/studera-med-funktionsneds%C3%A4ttnng>.) Det är ditt ansvar som student att innan kursen börjar kontakta studievägledarna vid Institutionen för pedagogik och didaktik på e-post adressen studievagledare@edu.su.se. Studievägledare kommer i sin tur att kontakta kursansvarig om vilket stöd du behöver.